

Институт за упоредно право
Православна Митрополија Црногорско-приморска

ДРЖАВНО–ЦРКВЕНО ПРАВО КРОЗ ВЕКОВЕ

Православна Митрополија
Црногорско–Приморска

Београд - Будва
2019.

*Зборник радова са међународне научне конференције /
Proceedings from International Scientific Conference*

**ДРЖАВНО–ЦРКВЕНО ПРАВО КРОЗ ВЕКОВЕ
STATE-CHURCH LAW THROUGH CENTURIES**

Издавачи/Publishers

Институт за упоредно право,

<http://www.iup.rs/>

Православна Митрополија Црногорско-приморска,

<http://www.mitropolija.com/>

Уредници/Editors

Проф. др Владимир Чоловић

Др Велибор Џомић

Проф. др Владимир Ђурић

Др Милош Станић

Уређивачки одбор/Editorial board

Augusto Sinagra, PhD, Full professor (Проф. др Аугусто Синагра)
(Италија) – Wolfgang Rohrbach, PhD, Full professor (Проф. др Волфганг
Рорбах) (Аустрија) – Anna Lucia Valvo, PhD, Full professor (Проф. др
Ана Луциа Валво) (Италија) – Др Едо Корљан (Француска) – Др Ана
Кнежевић Бојовић (Србија) – Др Весна Ћорић (Србија) – Др Јелена
Костић (Србија) – Доц. др Невенко Врањеш (Босна и Херцеговина)
– Др Владимир Лепосавић (Црна Гора) – Valentina Ranaldi, PhD
(Др Валентина Раналди) (Италија) – Др Бојан Влашки (Босна и
Херцеговина) – Протојереј-ставрофор Обрен Јовановић (Црна Гора)

Прелом и њиприма/Print breaking

Милован Парезановић

Тираж/Circulation

300 примерака

Штампа/Print

ЛП „СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК“, Београд

⋈ ✘ ⋈

ОВА КЊИГА СЕ ШТАМПА
СА БЛАГОСЛОВОМ
АРХИЕПИСКОПА ЦЕТИЊСКОГ,
МИТРОПОЛИТА ЦРНОГОРСКО-ПРИМОРСКОГ,
ЗЕТСКО-БРДСКОГ И СКЕНДЕРИЈСКОГ
И ЕГЗАРХА СВЕШТЕНОГ ТРОНА ПЕЋКОГ
ГОСПОДИНА ДР АМФИЛОХИЈА

⋈ ✘ ⋈

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Amfilohije', written in a cursive style.

САДРЖАЈ / CONTENTS

Владимир Чоловић	
Велибор Џомић	
РЕЧ НА ПОЧЕТКУ.....	19

I

ИСТОРИЈСКОПРАВНИ АСПЕКТИ

Далибор Петровић	
ЦРКВЕНО-ПРАВНИ ОДНОСИ НА ТЛУ СРПСКЕ АРХИЕПИСКОПИЈЕ ПРИЈЕ ЊЕНОГ ОСНИВАЊА ЗА ВРИЈЕМЕ СВЕТОГ САВЕ	27
ECCLESIAL-JURIDICAL RELATIONS ON THE TERRITORY OF SERBIAN ARCHBISHOPRIC BEFORE ITS FOUNDATION BY SAINT SAVA.....	42
Немања Благојевић	
КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ У <i>ЗАКОНОПРАВИЛУ</i> СВЕТОГ САВЕ	43
THE PENAL PROVISIONS IN THE NOMOCANON OF ST. SAVA.....	56
Марко Ромић	
ДРЖАВНО-ЦРКВЕНО ПРАВО У ЗАКОНОПРАВИЛУ СВЕТОГА САВЕ.....	57
THE STATE-CHURCH LAW IN THE NOMOCANON OF SAINT SAVA.....	72
Љубинко Митровић, Драган Јовашевић	
КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ЦРКВЕ И РЕЛИГИЈЕ У ДУШАНОВОМ ЗАКОНИКУ	73
DUŠAN'S LAW CODEX-THE CRIMINAL LAW PROTECTION OF THE CHURCH AND RELIGION	82
Волфганг Рорбах	
У ТРАГАЊУ ЗА ТРИДЕСЕТОГОДИШЊИМ РАТОМ И ВЕСТФАЛСКИМ МИРОМ	83
IN SEARCH OF THIRTY YEARS' WAR AND WESTPHALIA TREATY.....	90

Михаило Ђурић	
ПРАВНО-ФИЛОЗОФСКИ ОГЛЕД О СУЂЕЊУ СЕДМОРИЦИ БИСКУПА.....	91
LAW AND PHILOSOPHY ESSAY ON THE TRIAL OF THE SEVEN BISHOPS.....	108
Срђа Трифковић	
СРПСКА ЦРКВА КАО ПОЛИТИЧКИ ЧИНИЛАЦ, 1557-1848.....	109
SERBIAN CHURCH AS POLITICAL FACTOR, 1557-1848	121
Љубомирка Кркљуш	
НАРОДНО-ЦРКВЕНА АУТОНОМИЈА СРБА У ХАБЗБУРШКОЈ МОНАРХИЈИ - ПРАВНИ ОСНОВИ, ОКВИРИ И ЗНАЧАЈ.....	123
NATIONAL AND CHURCH AUTONOMY OF THE SERBS IN HUNGARY – LEGAL FOUNDATIONS, FRAMEWORKS AND IMPORTANCE.....	135
Недељко Радосављевић	
СИНЂЕЛИЈА, БЕРАТ, ПЕЧАТ: СТУПАЊЕ НА АРХИЈЕРЕЈСКИ ТРОН У ОСМАНСКОЈ ЦАРСТВУ 1766-1878.....	137
DIPLOMA, BERAT (DECREE), SEAL: ACCESSION TO THE ARCHBISHOPAL THRONE IN THE OTTOMAN EMPIRE 1766-1878.....	156
Станка Стјепановић	
ПУТ ДО ПРАВДЕ И ПРАВА У ЗАКОНИКУ И ПОСЛАНИЦАМА СВЕТОГ ПЕТРА ЦЕТИЊСКОГ.....	157
THE WAY TO JUSTICE AND RIGHTS IN THE LEGISLATION AND LETTERS OF ST. PETAR CETINJSKI	176
Дарко Симовић, Ивана Крстић-Мистрицеловић	
ДРЖАВНО-ЦРКВЕНИ ОДНОСИ И УСТАВНА ТРАДИЦИЈА СРБИЈЕ.....	177
STATE-CHURCH RELATIONS AND CONSTITUTIONAL TRADITION OF SERBIA.....	195

Велибор Џомић	
ПРАВОСЛАВНО ДРЖАВНО-ЦРКВЕНО ПРАВО У КНЕЖЕВИНИ И КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ 1869. ДО 1901. ГОДИНЕ	197
THE ORTHODOX STATE-CHURCH LAW IN THE PRINCIPALITY AND KINGDOM OF SERBIA (1869-1901)...	222
Драгана Петровић	
КАЗНА ЗА КРИВИЧНА ДЕЛА У ВЕЗИ ВЕРЕ У КРИВИЧНОМ ПРАВУ СРБИЈЕ XIX ВЕКА	223
PENALTIES FOR OFFENSES RELATING TO FAITH IN SERBIAN CRIMINAL LAW IN THE XIX CENTURY	242
Александра Новаков, Зоран Павловић	
ЗАДУЖБИНА СИМЕ АНДРЕЈЕВИЋА ИГУМАНОВА – ГУБИТАК САМОСТАЛНОСТИ (1946.)	243
SIMA ANDREJEVIĆ IGUMANOV ENDOWMENT – LOSS OF INDEPENDENCE (1946)	262

II

МЕЂУНАРОДНО ПРАВО И СЛОБОДА ВЕРОИСПОВЕСТИ

Augusto Sinagra	
STATO E CHIESA NEL DIRITTO INTERNAZIONALE.....	265
STATE AND CATHOLIC CHURCH IN INTERNATIONAL LAW	280
Едо Корљан	
ПРАВО НА ВЕРОИСПОВИЈЕСТ У ПРАКСИ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА	281
THE FREEDOM OF RELIGION IN THE JURISPRUDENCE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS.....	295
Василије Марковић	
ДОКТРИНА ПОЉА СЛОБОДНЕ ПРОЦЕНЕ И ЊЕНА ПРИМЕНА У ВЕЗИ СА ЧЛАНОМ 9 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ.....	297
DOCTRINE OF MARGIN OF APPRECIATION AND ITS APPLICATION IN CASES UNDER ARTICLE 9 OF THE EUROPEAN CONVENTION.....	324

Дејан Мировић

ДА ЛИ СПЦ ИМА ПРАВО ДА ИЗНЕСЕ СВОЈ СТАВ
О КОСОВУ И МЕТОХИЈИ У КОНТЕКСТУ УСТАВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И РЕЗОЛУЦИЈЕ 1244? 325

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH
AND ITS ENTITLEMENT TO STATE ITS OPINION
ON THE ISSUE OF KOSOVO AND METOHIJA
AS REGARDS THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC
OF SERBIA AND THE RESOLUTION 1244..... 337

III

ДРЖАВНОПРАВНИ (УСТАВНОПРАВНИ И УПРАВНОПРАВНИ) АСПЕКТИ

Владан Петров, Милош Станић

РЕЛИГИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ У ПРЕАМБУЛАМА УСТАВА
СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ 341

RELIGIOUS ELEMENTS IN THE PREAMBLES
OF CONSTITUTION WITH A SPECIAL REFERENCE
TO EUROPEAN COUNTRIES..... 356

Владимир Ђурић

УГОВОРНО ДРЖАВНО-ЦРКВЕНО ПРАВО..... 357

THE LAW OF THE STATE CHURCH AGREEMENTS..... 392

Невенко Враћеш, Бојан Влашки

УПРАВНОПРАВНИ АСПЕКТИ АУТОНОМНИХ
ПОСЛОВА ЦРКВЕ..... 393

ADMINISTRATIVE ASPECTS AND AUTONOMOUS
AFFAIRS OF THE CHURCH 429

Андреј Дилигенски, Драган Прља, Иван Штулић

ЗАШТИТА ПОДАТАКА И ДРЖАВНО-ЦРКВЕНО ПРАВО ... 431

DATA PROTECTION AND NATIONAL CHURCH LAW 443

Anna Valvo

LA LIBERTA DI ESPRESSIONE AI TEMPI DEI SOCIAL
NETWORK E LA TUTELA DEL SENTIMENTO RELIGIOSO ... 445

THE FREEDOM OF EXPRESSION IN THE AGE
OF SOCIAL NETWORKS AND THE PROTECTION
OF THE RELIGIOUS SENTIMENT 455

Стефан Андоновић

ЗАШТИТА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ КОЈЕ ОБРАЂУЈУ ЦРКВЕ И ВЕРСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ... 457
PROTECTION OF PERSONAL DATA PROCESSED BY THE CHURCHES AND RELIGIOUS COMMUNITIES IN THE REPUBLIC OF SERBIA..... 470

IV

УПОРЕДНОПРАВНИ АСПЕКТИ

Оливер Николић

ОДНОСИ ДРЖАВЕ И ЦРКВЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ 473
STATE - CHURCH RELATIONS IN EUROPEAN UNION 486

Valentina Ranaldi

I RAPPORTI TRA LO STATO ITALIANO E LE CHIESE ORTODOSSE NEL QUADRO DELL'ALLARGAMENTO DELL'UNIONE EUROPEA ALL'EUROPA ORIENTALE E BALCANICA 487
THE RELATIONS BETWEEN THE ITALIAN STATE AND ORTHODOX CHURCHES IN THE CONTEXT OF THE ENLARGEMENT OF THE EUROPEAN UNION TO EASTERN EUROPE AND BALKAN 507

Никола Зобеница

ПОЛОЖАЈ ЦРКАВА И ВЕРСКИХ ЗАЈЕДНИЦА У МАЂАРСКОЈ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СРПСКУ ПРАВОСЛАВНУ ЕПАРХИЈУ БУДИМСКУ 509
THE POSITION OF CHURCHES AND RELIGIOUS COMMUNITIES IN HUNGARY WITH SPECIAL REFERENCE TO THE POSITION OF THE EPARCHY OF BUDA OF THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH..... 524

Душко Глодић

УРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА ЦРКВЕ НА ОСНОВУ УГОВОРА ЗАКЉУЧЕНОГ СА ДРЖАВОМ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ 527
--

REGULATING THE STATUS OF THE CHURCH BY A TREATY CONCLUDED WITH THE STATE WITH THE PARTICULAR ATTENTION PAID TO BOSNIA AND HERZEGOVINA	545
Владимир Чоловић	
РЕГУЛИСАЊЕ СТАТУСА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ У РЕПУБЛИЦИ ХРВАТСКОЈ	547
REGULATION OF THE LEGAL STATUS OF THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH IN THE REPUBLIC OF CROATIA	565
Олга Зорић, Јовица Сувачки, Андреј Зорић	
УПОРЕДНА АНАЛИЗА НОРМИ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ И ЗАКОНОДАВСТВА СРБИЈЕ И ДРУГИХ ДРЖАВА О ПРЕКИДУ ТРУДНОЋЕ	567
NORMS OF ORTODOX CHURCH AND SERBIAN LEGISLATION ABOUT THE TERMINATION OF PREGNANCY	578

V

ЦРКВЕНОПРАВНИ (АУТОНОМНОПРАВНИ) АСПЕКТИ

Часлав Копривица	
ВЈЕРА И УСТАНОВА. СОЦИООНТОЛОШКИ АСПЕКТИ НАСТАНКА И ПОСТОЈАЊА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ	581
FAITH AND INSTITUTION. SOCIOONTOLOGICAL ASPECTS OF ORIGIN AND EXISTENCE OF THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH	599
Драгутин Аврамовић	
ВОЉА ДРЖАВЕ КАО МАТЕРИЈАЛНИ ИЗВОР ЦРКВЕНОГ ПРАВА	601
THE WILL OF THE STATE AS MATERIAL SOURCE OF CHURCH LAW	615
Владан Станковић	
ПРАВО И ДРУШТВЕНА МОЋ У ПРАВОСЛАВЉУ	617

LAW AND SOCIAL POWER IN EASTERN ORTHODOX-CHRISTIANITY	629
Ана Човић	
ПРАВНА ДЕЈСТВА ЗАКЉУЧЕЊА И ПРЕСТАНКА ЦРКВЕНОГ БРАКА У ДРЖАВНО-ПРАВНОЈ СФЕРИ.....	631
THE LEGAL EFFECTS OF CONCLUSION AND TERMINATION OF CHURCH MARRIAGE IN THE STATE LEGAL SPHERE	651
Ненад Тешић, Милош Станковић, Далибор Ђукић	
О ЛИЧНОПРАВНИМ ПОСЛЕДИЦАМА ПРИСТУПАЊА ХИЛАНДАРСКОМ БРАТСТВУ	653
THE PERSONAL LEGAL CONSEQUENCES OF MONASTIC VOWS - A CASE OF HILANDAR MONASTERY ON MOUNT ATHOS	679

VI

СОЦИЈАЛНОПРАВНИ И РАДНОПРАВНИ АСПЕКТИ

Милутин Трнавац	
СЛОБОДА ВЕРОИСПОВЕСТИ И ПРАВО НА ЗДРАВЉЕ.....	683
FREEDOM OF RELIGION AND RIGHT TO HEALTH	702
Љубинка Ковачевић	
ОСОБЕНОСТИ ЗАПОШЉАВАЊА НАСТАВНИКА ВЕРСКЕ НАСТАВЕ И РАДНОГ АНГАЖОВАЊА КОД ПОСЛОДАВАЦА ЧИЈА ДЕЛАТНОСТ ПОЧИВА НА ВЕРИ ...	703
SPECIFICITIES OF HIRING RELIGIOUS TEACHERS AND WORKING FOR RELIGIOUS ETHOS EMPLOYERS ...	739
Јована Рајић Ћалић	
СЛОБОДА ВЕРОИСПОВЕСТИ И АУТОНОМИЈА ЦРКВЕ У РАДНИМ ОДНОСИМА СВЕТОВНИХ ЛИЦА	741
FREEDOM OF RELIGION AND AUTONOMY OF CHURCH IN WORKING RELATIONSHIP OF NONRELIGIOUS WORKERS	752

Ива Тошић

ОДНОС ДРЖАВЕ И ЦРКВЕ У ПОГЛЕДУ ПЕНЗИЈСКОГ,
ИНВАЛИДСКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА
СВЕШТЕНИКА И ВЕРСКИХ ЛИЦА 753

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE STATE
AND THE CHURCH IN TERMS OF PRIEST HEALTH,
RETIREMENT AND DISABILITY INSURANCE 766

Јована Мисаиловић

ВЕРСКА НАСТАВА И РАДНОПРАВНИ СТАТУС
ВЕРОУЧИТЕЉА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 767

RELIGIOUS EDUCATION AND EMPLOYMENT STATUS
OF RELIGIOUS EDUCATION TEACHERS
IN REPUBLIC OF SERBIA 784

VII

КРИВИЧНОПРАВНИ АСПЕКТИ

Игор Вуковић

БЛАСФЕМИЈА КАО ГОВОР МРЖЊЕ 787

BLASPHEMY AS A HATE SPEECH 800

Јован Ћирић

БОГОМОЉЕ У ПЛАМЕНУ 801

PLACES OF WORSHIP IN FLAMES 814

Наташа Делић

ВЕРСКА ПРИПАДНОСТ (ВЕРОИСПОВЕСТ) КАО
ОБЕЛЕЖЈЕ БИЋА КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРЕДВИЂЕНИХ
У ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 817

RELIGIOUS AFFILIATION (DENOMINATION)
AS A CHARACTERISTIC IN THE BEING OF CRIMINAL
OFFENSES PROSCRIBED IN THE CRIMINAL
CODE OF SERBIA 854

VIII

ИМОВИНСКОПРАВНИ И ПОРЕСКОПРАВНИ АСПЕКТИ

Владимир Лепосавић

УНИВЕРЗАЛНЕ ГАРАНЦИЈЕ ЗАШТИТЕ ПРАВА СВОЈИНЕ
– Случај Предлога закона о слободи вјероисповијести
Црне Горе и „имовинско питање“ 859

UNIVERSAL PROTECTION OF THE RIGHT TO PROPERTY (The Case of the Draft Law on Freedom of Religion adopted by the Government of Montenegro on May 16, 2019)	877
Гордана Илић-Попов	
СЛОБОДА ВЕРОИСПОВЕСТИ И ЦРКВЕНИ ПОРЕЗ	879
FREEDOM OF RELIGION AND CHURCH TAX.....	889
Јелена Веселинов	
РЕСТИТУЦИЈА ЦРКВЕНЕ ИМОВИНЕ У БИВШИМ СОЦИЈАЛИСТИЧКИМ ЗЕМЉАМА	891
THE RESTITUTION OF CONFSSIONAL PROPERTY IN THE FORMER SOCIALIST COUNTRIES.....	904
Богдана Стјепановић	
ИМОВИНА СПЦ У СВЕТЛУ ЧЛАНА 62. ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О СЛОБОДИ ВЈЕРОИСПОВИЈЕСТИ ИЛИ УВЈЕРЕЊА И ПРАВНОМ ПОЛОЖАЈУ ВЈЕРСКИХ ЗАЈЕДНИЦА.....	905
PROPERTY OF THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH IN THE LIGHT OF ARTICLE 62 OF THE PROPOSAL OF THE LAW ON FREEDOM OF RELIGION OR ASSUREDNES AND THE LEGAL POSITION OF RELIGIOUS COMMUNITIES.....	921